

The background is a painting of a coastal town, likely Vicenza, Italy. The town is built on a hillside overlooking a bay. The buildings have terracotta roofs and white walls. A prominent church with a dome and a bell tower is visible on the left. The bay is filled with water, and several boats are visible. In the foreground, there is a large, dark green plant with broad, pointed leaves and a stem with several dark, round, seed-like structures. The overall style is that of a classic painting with a focus on light and shadow.

VICENÇ VILLATORO
Tren a Maratea

Proa

VICENÇ VILLATORO LAMOLLA

TREN A MARATEA

Proa

Proa
A Tot Vent

Primera edició: març del 2022

© Vicenç Villatoro Lamolla, 2022

Drets exclusius d'aquesta edició:
Raval Edicions, SLU, Proa
Diagonal, 662-664
08034 Barcelona
www.proa.cat

ISBN: 978-84-7588-925-2

DIPÒSIT LEGAL: B. 2.633-2022

Composició: Realització Planeta

El paper utilitzat per a la impressió d'aquest llibre té la qualificació de paper ecològic i procedeix de boscos gestionats de manera sostenible.

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47).
Tots els drets reservats.

NÀPOLS, 1973

Aquell estiu de l'epidèmia hi havia menys trens que sortissin cap al sud i molts dels que hi havia anaven gairebé buits. En aquells anys jo vivia sola a Nàpols, i a començament de setembre vaig decidir malgrat tot tornar a la ciutat, després d'haver passat uns dies d'estiu a casa dels pares, al meu país. Pensava que quan aviat es programés el nou curs, si és que l'epidèmia s'aturava i ho permetia, tenia possibilitats de fer unes classes de llengües orientals, com a professora associada, a la Università degli Studi. Havíem de fer la revolució, però abans d'alguna manera calia guanyar-se la vida, i encara més llavors que tornava a estar sola. El juny passat un meu antic professor m'havia suggerit que buscaven algú com jo —prou jove i necessitat per acceptar el contracte precari dels professors associats, volia dir— per cobrir provisionalment

la baixa per defunció del catedràtic de tota la vida. No hi havia gaires alumnes interessats. Caldria treballar-ho. Per això havia decidit arribar a Nàpols abans que no comencessin a organitzar-se les classes, amb prou temps per poder-lo perdre sense patir més del compte en el laberint de burocràcies, instàncies i relacions per on s'havia de transitar inevitablement, meridionalment, abans d'accedir a qualsevol cosa.

—Però ara hi ha el còlera, a Nàpols! —s'havia escandalitzat el meu pare quan vaig dir-li que hi tornava.

—Res, poca cosa. On n'hi ha més és a Bari...

—Sí, però a Nàpols també. Ho he llegit.

Eren només notes breus al diari, però les notícies arribaven a tot arreu, i a casa meva, des que jo hi era, es miraven les de Nàpols d'una altra manera. Als diaris del nord, semblava que els napolitans es morissin a centenars pels carrers, en una imatge de pesta medieval que jo sabia exagerada. Per als del nord, el *mezzogiorno* era un cau de brutícia, malaltia, ignorància i violència esgarrifós, i qualsevol notícia que els ho confirmés s'engrandia i es multiplicava. Jo tornava al sud sense gaires recels, tot i que els amics m'havien escrit que hi havia controls i quarantenes, ja a la mateixa estació. Potser no del tot tranquil·la, però feia veure

que sí. El que és cert és que qui ho podia evitar no hi viatjava. Per si de cas. I per això havien reduït al mínim els combois que sortien de Roma Termini, i ni tan sols així s'omplien.

Escèptica, doncs, sobre els horaris i els calendaris de trens, i encara més un dissabte, que ja de per si era un dia amb menys moviment, vaig arribar a Termini molt més d'hora del que estava oficialment previst que sortís el regional cap a Nàpols. Els regionals anaven lents, paraven a totes les estacions, s'estaven un munt d'hores —retards inclosos— per fer el que els ràpids podien recórrer en només un parell o tres, però sortien més bé de preu, i a més jo no tenia cap pressa. Faltava una hora per a la sortida —i encara va acabar sortint amb retard—, però el tren ja era a l'andana quan vaig arribar, i vaig preferir esperar-me dins. Duia llibres i el diari. M'agraden, aquestes esperes, perquè no és a les teves mans escurçar-les, facis el que facis. Són oasis de temps. El tren era antic, normalment no en feien servir cap com aquell en aquesta línia —que jo havia agafat prou sovint el curs anterior, quan encara em pensava que aniríem a viure a Roma amb en Cesare— o, en qualsevol cas, jo no me n'havia trobat mai cap així. Tenia compartiments tancats on es podien encabir fins a sis persones assegudes, en bancs de

fusta gastats i lluent, un davant de l'altre. Quan hi vaig pujar, tots estaven buits. Vaig poder triar. A mig vagó, al costat de la finestra, en el sentit de la marxa.

Mentre s'acostava l'hora de la sortida del tren, hi devia anar pujant més gent, perquè els veia arribar des de la finestra i sentia com alguns caminaven pel passadís i com s'aturaven a la porta dels compartiments, buscant un lloc i triant-lo entre els molts que hi havia. Defensiva, vaig treure un parell de llibres de la bossa i vaig deixar el diari plegat al meu costat, ocupant una mica de lloc i engrandint l'espai que m'havia apropiat, per si arribava l'hora d'haver-lo de disputar amb algú. Però la major part dels compartiments devien anar buits, perquè hi havia qui s'aturava davant de la porta del meu, mirava a dins, continuava caminant pel passadís i ja no tornava. Fins que una de les persones que treien el cap pel vidre de la porta va decidir obrir-la i em va fer un gest amb la mirada, a mig camí entre la salutació de cortesia i la petició innecessària de permís per acomodar-s'hi i compartir l'espai. Potser els altres compartiments s'havien omplert més que no pas el meu. O potser, ho vaig pensar després, va triar aquell, que no era ni buit ni massa ple, precisament perquè hi havia algú, perquè permetia una

mica de conversa i una mica de companyia per a un viatge prou llarg.

—Perdoni, està ocupat? —va reblar amb paraules la petició prescindible de permís que ja havia fet amb els ulls.

La doble cortesia em va semblar especialment anacrònica, de tan formal. Una, demanar si estava ocupat un compartiment buit d'una manera prou evident. Com si jo pogués vetar la seva presència, com si fos una propietat meva. L'altra, tractar-me de vostè. No hi estava acostumada, i encara no ho estic. Però l'anacronisme de la fórmula no resultava sorprenent del tot, quan miraves de qui venia. Era un home gran, molt prim, més aviat pàl·lid, amb unes ulleres rodones, que feia l'olor forta de colònia mentolada de després d'afaitar-se —anava pulcrament rasurat— que em va recordar la que feia el meu avi, quan jo era petita. Li vaig fer poc menys de setanta anys. L'olor no era l'única cosa anacrònica del personatge. De fet, m'ho va semblar tot ell. Vestit amb americana i corbata, massa abrigat per a l'època de l'any, amb una única maleta voluminosa de pell gastada, segurament cara però de feia molts anys, no duia barret, però en podria haver portat. Vaig pensar que seuria al costat de la porta, en la màxima diagonal en relació amb on era jo, però va buscar de

seguida el lloc de la finestra, davant per davant meu. No havia tret cap llibre ni cap diari: va encreuar les cames com qui està disposat a passar-se el viatge sencer mirant a l'exterior.

—Mals dies, per anar a Nàpols. No crec que s'ompli, el tren... —va dir en veu alta, gairebé com si parlés sol.

No m'agrada parlar al tren. Em fa mandra. Si li contestava, ho podia interpretar com l'inici d'una conversa que ves a saber quanta estona hauria de durar, teníem moltes hores al davant, no me les imaginava xerrant de banalitats amb un desconegut. La intenció era somriure, educadament, abaixar el cap i posar-me a llegir amb cara d'un interès absorbent la novel·la de Pavese que havia agafat per al trajecte. Però la seva observació insubstantial havia estat feta amb una tímida tan educada, tan a la manera d'abans, que em vaig sentir obligada a dir alguna cosa, que no fos tampoc una invitació a allargar la conversa, cap pregunta.

—Els dissabtes mai va ple del tot, i hi ha molta gent que baixa abans de Nàpols. Però és veritat que tot el que diuen que hi està passant, l'epidèmia de còlera, ha espantat molta gent...

—Creu que exageren?

—No ho sé. Ja ho veurem quan hi arribi el tren... Jo penso que sí.

—Així, vostè viatja fins a Nàpols mateix? Veig que l'agafa sovint, aquest tren.

Quan apareix una pregunta, és terrible el risc que la conversa s'allargui infinitament i ja no sàpigues com tallar-la. Però no podia deixar de contestar. Hauria pogut trobar-me injustificadament antipàtica, fins i tot superba. Mai no m'ha agradat ser-ho ni semblar-ho, si ho puc evitar. Vaig respondre sense tancar el llibre, com si parlar-hi fos un parèntesi abans de tornar a llegir.

—Sí, visc a Nàpols, i he anat a passar uns dies d'estiu fora. L'he de fer sovint, el trajecte des de Roma. I vostè, també va fins a Nàpols?

—No, vaig una mica més lluny i tot. A Nàpols he de canviar de tren. Vaig fins a Maratea.

—No hi he estat mai. —El nom em sonava vagament.

—És força més al sud, a la Basilicata. Era un lloc preciós...

—Era?

—Ara no ho sé. En vaig marxar fa més de trenta anys. No hi he tornat mai des de llavors. Fins ara.

—I no li fa por tornar-hi precisament quan hi ha això del còlera?

Es va posar a riure amb franquesa, com si volgués treure ferro a les paraules.

—No, i ara! Per què hauria de tenir por? Precisament torno a Maratea a morir-me...

Llavors el tren es va posar en marxa i jo vaig tancar el llibre. I vaig escoltar la seva història.